

känslan av att berättelsen om homosexuella i ett heteronormativt samhälle likväl skulle ha kunnat handla om bisexuella i ett homonormativt samhälle, respektive hur relationerna mellan heterosexuella och homosexuella likväl skulle ha kunnat handla om relationerna mellan homosexuella och bisexuella. Norrhems studie skildrar hur homosexuella och homosexualitet osynliggjorts i Västerbotten, hur ämnet är något som både är tabu, och något som "inte finns här". Om det funnes några homosexuella på orten har de med största sannolikhet flyttat från orten till en större stad, företrädesvis söderut mot Stockholm. Tystnaden kring homosexualitet förklaras delvis med att "förförelseteorin" sitter hårt i bygden, att man som ung och oskyldig kan förföras till att bli homosexuell. Kan man tänka sig att samma förförelseteori finns i bakhuvudet när personer som precis kommit ut som bi av homosexuella får höra att "bisexualitet är ett stadium som går över" respektive, "bisexualitet är en sexuell läggning som inte finns"?

Norrhem skildrar hur homosexuella tvingas välja mellan hemmatillhörigheten i den kristna församlingen, eller i den homofoba släkten, och RFSL-föreningen, och kan man tänka sig, det homosexuella sociala livet i stort. Här uppfattar jag att tvånget att välja främst handlar om kulturell och social tillhörighet, snarare än sexuell preferens, dvs. om jag känner att jag hör mest hemma i den homosexuella sociala gruppen eller i den kristna (eller i en annan grupp där det är uteslutet att tillhöra en homosexuell grupp parallellt). Somliga homosexuella i studien väljer efter en tids mer öppet homosexuellt leverne i exempelvis Stockholm, att ändå flytta tillbaka till ett homosexuellt liv i det fördolda i den by där större delen av släkten finns. Andra väljer att för gott bosätta sig på en annan större ort, långt från släktingar och det "gamla livet". Ytterligare någon väljer att leva i två parallella världar, ett "homosexuellt liv" långt ifrån föräldrahemmet där det är möjligt att leva ut sin homosexualitet, och ett "heterosexuellt liv" i samband med att han då och då besöker det "gamla livet" och släktingarna där. I "det heterosexuella livet" är det tabu att överhuvudtaget diskutera eller fråga om "det andra livet". Den kluvenhet som de kristna homosexuella informanterna upplever i sitt förhållande till sin kristna tro och dess betydelse, eller som man kan förmoda till sin "heterovärld", och den homosexuella identiteten, återspeglas även i min egen studie av bisexuella kvinnors förhållande till sin "hetero" och "homovärld" och den bisexuella identiteten (*lambda nordica* 1-2/2001).

Jag är övertygad om att Norrhems bok kommer att fylla en viktig funktion också för forskare intresserade av landsbygdsminoriteter av olika slag, där den homosexuella positionen bara är en av flera minoritetspositioner.

Hanna Bertilsdotter

Homosexuella i glesbygd

Om önskan att vara vanlig

Historikern Svante Norrhem har gett sin nyutkomna bok *Den botfulla kärleken* den karaktäristiska undertiteln "Homosexualitet och vanlighetens betydelse". Det är en mycket intressant bild han ger av dagens homosexuella i Västerbotten, i de flesta fall levande utanför den glamorösa gay- och queervärlden och i en inbiten heteronormativ omgivning. En del av undersökningen redovisade han redan i *lambda nordica* 2-3/1999 under titeln "Tystnadsplikt och kärlek".

Säkerligen är informanterna ganska representativa för den s.k. "tysta majoriteten" bland homosexuella både i Sverige och i andra länder. De är utifrån sina egna erfarenheter övertygade att "de är födda sådana" och värjer sig för andra förklaringar, de tar avstånd från alltför utlevande och könsöverskridande bögar och lesbiska och önskar bara få leva ifred med normala erotiska relationer till en annan människa, bara med den skillnaden att denna människa är av samma kön. Pia Lundahl fann samma inställning hos sina informanter i studien *Lesbisk identitet* 1998. Det är viktigt att inte förbise eller nonchalera denna grupp som sällan ställer upp i massmedia eller gör sig hörda i olika organisationer för homosexuella.

I kapitlet "Kärlek och sexualitet i historien" ger Svante Norrhem en pedagogisk och objektiv redogörelse för diskussionen mellan konstruktivister och essentialister. Först i slutet tar han litet försiktigt ställning på den konstruktivistiska sidan i frågan om det fanns homosexuella i Västerbotten på 1950-talet:

Ett svar skulle bli att visst fanns det det, men de som kallades det var våldsmän och pedofiler. Ett annat svar skulle bli att visst fanns det det, men det fanns inget ord för dem.

Det är intressant att här knyta an till Jens Rydströms nyutkomna avhandling, som inte minst behandlar homosexuella (främst män) i Norrland. Rydströms studie motsäger Norrhems slutsats. När man talar om att det saknades ord för dem (eftersom uttrycket "homosexuella" inte var allmänt känt) får man inte glömma det sannolikt urgamla svenska uttrycket "kvinnohatare", som gång på gång återkommer i mer folkliga sammanhang. Norrhem citerar (s. 80) ett brev till RFSL 1958 från en norrlänning som karaktäriserar sig själv inte som homosexuell utan just som "kvinnohatare". Märkligt nog används denna traditionella beteckning ofta om män som liksom norrlänningen inte alls säger sig hata

kvinnor. Orden har skiftat, men företeelsen har varit allmänt känd.

Mer diskutabelt är att Norrhem beskriver dem som vill vara vanliga som ett slags institutionaliserade offer för en heteronormativ och homofob omvärld. Som bekant visar alla intervjuundersökningar att idealet för en överväldigande majoritet av homosexuella liksom för heterosexuella är en fast parrelation i ett eget hem. Att Eva och Efva är så uppskattade förebilder beror inte minst på att de förutom sitt kändisskap representerar en "vanlig" om än samkönad "kärnfamilj". Det är sannolikt inte bara i Västerbotten som många homosexuella vill leva som "vanliga" och tar avstånd från vad man uppfattar som queersamhällets utlevande exhibitionism.

Rydström berättar i sin avhandling om Ture från Långsele som som 17-åring i mitten av 1930-talet kom till Stockholm och lärde sig "hur man skulle vara", dvs. en feminin och sminkad "fjolla" eller "slyna" (rec. s. 39). Norrhem har ett liknande exempel från en norrlänning på inlärd fjollighet:

Han inledde mig så att säga i livet, vi var till olika ställen i Stockholm, visade var man skulle gå. [...] Och så var det väl det att man upplevde vad fjolligt det var på alla dom där ställena och min första upplevelse var att "oh, det är såhär man ska vara". Så kom jag hem och var så fjollig som aldrig det. (S. 80)

Grupptricket kommer inte bara från heterovärlden, det är minst lika starkt inom gaykulturen. Avståndstagande från stereotyper som man inte kan identifiera sig med försvarar för många unga att komma ut (jfr Jamie i Segals artikel i detta nummer, s. 24, som hellre kallar sig bisexuell än homosexuell för att han inte kan identifiera sig med den homosexuella världen).

Framställningen är genomgående mycket saklig, kunnig och genomtänkt. Några bockar kan ändå göras i marginalen. Svante Norrhem förklarar Anton Nyströms radikalism i homosexfrågan med att han själv var homosexuell (s. 56). Varifrån har Norrhem fått den uppgiften? Nyströms homosexuelle vän Pontus Wikner beklagade sig tvärtom över att hans förälskelse i Nyström inte alls fann något gensvar. Norrhem citerar också Svensk uppslagsbok som nämner pederasti eller grekisk kärlek som synonymer till homosexualitet och påstår att uppslagsboken därigenom jämsätter homosexualitet med pedofili eller utnyttjande av minderårig. Författaren visar där och på andra ställen i boken att han inte förstått skillnaden mellan *pederasti*, som betyder sexuell attraktion till *köns mogna* pojkar mellan lägst 12 år och upp till 18, och *pedofili*, som betyder sexuell attraktion till icke köns mogna barn, oavsett kön. Medan pedofilin är en mycket marginell företeelse är pederastin fortfarande ganska allmän inom särskilt Medelhavskulturerna och utövas många gånger av heterosexuellt identifierade män. Som Voltaire uttrycker det:

Ofta påminner den unge mannen om en vacker flicka med sin hys friska färgers lyskraft, sina ögons ljuvhet; blir han älskad beror det på att naturen misstag.

Det bör slutligen framhållas att texten som vanligt hos Norrhem är påfyllt lättläst och välformulerad. Boken är värd att läsas av många, både inom och utom gaysamhället.

Göran Söder